

**WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI**

Marek Zająkała

Warszawa, dnia 16 września 2008 r.

KSR - 411401-1/08

I/08/001

**Pan
Maciej Nowicki
Minister Środowiska**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego, przeprowadziła w Ministerstwie Środowiska, zwanym dalej „Ministerstwem”, kontrolę w zakresie postępowania z organizmami genetycznie zmodyfikowanymi. Kontrola objęła okres od 1 stycznia 2005 r. do 30 czerwca 2008 r.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym 12 sierpnia 2008 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Ministrowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, realizację przez Ministra Środowiska obowiązków dotyczących postępowania z organizmami genetycznie zmodyfikowanymi.

Kontrola wykazała, że Minister Środowiska wdrożył system wymiany informacji o bezpieczeństwie biologicznym, zgodnie z art. 20 Protokołu Kartageńskiego o bezpieczeństwie biologicznym, do konwencji o różnorodności biologicznej, sporządzonego w Montrealu 29 stycznia 2000 r.² i ratyfikowanego przez Prezydenta RP 26 listopada 2003 r. Na stronie internetowej Ministerstwa zamieszczono dane dotyczące organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO), w tym podstawowe przepisy prawne, rejestry GMO³, aktualną

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701.

² Dz. U. z 2004 r. Nr 216, poz. 2201.

³ Rejestry GMO zawierają zgody i zezwolenia Ministra Środowiska dotyczące: zamkniętego użycia, zamierzonego uwolnienia do środowiska w celach eksperymentalnych, wprowadzania do obrotu oraz wywozu za granicę i tranzytu produktów GMO.

listę produktów wprowadzonych do obrotu na terenie Unii Europejskiej na podstawie *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2001/18/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i uchylającą dyrektywę Rady 90/220/EWG*⁴. Ministerstwo nie zamieszczało na stronie internetowej informacji o paszach genetycznie zmodyfikowanych. Informacje te zostaną opublikowane w nowej witrynie internetowej GMO, przygotowanej w ramach projektu TF 2004/016-829.03.01 „System obiegu informacji z zakresu ochrony środowiska naturalnego, w tym bezpieczeństwa biologicznego”.

W kontrolowanym okresie obowiązywało 8 decyzji Ministra Środowiska wyrażających zgodę na eksperymentalne uwolnienie do środowiska genetycznie zmodyfikowanych roślin, w tym: ziemniaka (3 decyzje), Inu (2 decyzje) oraz śliwy, kukurydzy NK 603 i kukurydzy 1507. Analiza dokumentacji 5 decyzji wykazała, że wnioski spełniały wymogi określone w art. 36 ust. 2, 3 i 4 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych⁵ (zwanej dalej „ustawą o GMO”) oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie określenia wzorów wniosków dotyczących zgód i zezwoleń na działania w zakresie organizmów genetycznie zmodyfikowanych⁶.

Minister Środowiska przesyłał Komisji Europejskiej streszczenia wniosków o wydanie zgody na zamierzone uwolnienie GMO do środowiska oraz informacje dotyczące warunków zamierzonego uwolnienia, w terminie określonym w art. 36a ustawy o GMO. Minister powiadamiał również Komisję Europejską o wydanych zgodach na zamierzone uwolnienie GMO do środowiska oraz przekazywał sprawozdania końcowe z realizacji zamierzonych uwolnień, zgodnie z art. 39a ust. 1 i ust. 3 ustawy o GMO oraz art. 11 ust. 4 (część B) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/18/WE.

Minister Środowiska współpracował z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, m.in. w zakresie przygotowania Stanowiska Rządu RP dotyczącego decyzji Rady zezwalającej na wprowadzenie do obrotu żywności i paszy wyprodukowanej z genetycznie zmodyfikowanego buraka cukrowego H 7-1, wspólnego stanowiska w sprawie uprawy na terenie Polski genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy MON 810 oraz przy opracowaniu projektu ustawy – Prawo o organizmach genetycznie zmodyfikowanych. Współpracował również z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy sporządzaniu wspólnych instrukcji i stanowisk prezentowanych przez przedstawicieli Polski na forum Unii Europejskiej.

W kontrolowanym okresie kontynuowane były, rozpoczęte w grudniu 2004 r., prace nad nową ustawą – Prawo o organizmach genetycznie zmodyfikowanych, które miały kompleksowo dostosować polskie prawo do wymagań prawa Unii Europejskiej, z uwzględnieniem stanowiska Rządu RP określonego w dokumencie pn. „*Ramowe stanowisko Polski dotyczące organizmów genetycznie zmodyfikowanych*”.

Wskutek braku ustawowej zasady regulującej bezpieczeństwo biologiczne oraz zasady współistnienia upraw roślin genetycznie zmodyfikowanych z uprawami tradycyjnymi

---

⁴ Dz. U. L 106 z 17.04.2001, s.1.

⁵ Dz. U. z 2007 r. Nr 36, poz. 233.

⁶ Dz. U. z 2002 r. Nr 87, poz. 797.

i ekologicznymi, prowadzenie upraw roślin zawierających GMO mogło odbywać się bez żadnych zabezpieczeń chroniących przed niekontrolowanym ich rozprzestrzenianiem.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości polegały na:

1. Nieopracowaniu, zgodnie z art. 10a ust. 1 ustawy o GMO, Krajowej strategii bezpieczeństwa biologicznego. Projekt takiej strategii został wprawdzie opracowany w maju 2005 r., nie zawierał jednak wynikającego z niej programu działań i nie został skierowany pod obrady Rady Ministrów.

Minister Środowiska nie zlecał też jednostkom naukowo-badawczym wykonania badań, które potwierdziłyby lub wykluczyły wpływ GMO na środowisko.

2. Nieposiadaniu informacji o wielkości arealu upraw roślin genetycznie zmodyfikowanych w celach innych niż doświadczalne. W istniejącym stanie prawnym uprawy roślin GMO, wpisanych do Wspólnotowego Katalogu, mogły być prowadzone bez ograniczeń i zezwoleń. Obowiązująca ustawa o GMO nie reguluje spraw związanych z uprawami roślin genetycznie zmodyfikowanych. Zdaniem NIK, taki stan prawny kolidował ze stanowiskiem Rządu RP sformułowanym w 2006 r. w dokumencie pn. „*Ramowe stanowisko Polski dotyczące organizmów genetycznie zmodyfikowanych*”.

Utрудniało to Ministrowi Środowiska koordynację gromadzenia informacji dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa ludzi i środowiska w zakresie GMO, tj. obowiązku wynikającego z przepisu art. 10 pkt 4 ustawy o GMO.

3. Niepodjęciu działań w celu skoordynowania kontroli i monitorowania działalności regulowanej ustawą o GMO, do czego zobowiązywał art. 10 pkt 3 tej ustawy.

W konsekwencji, Minister Środowiska nie posiadał pełnej wiedzy o zagrożeniach związanych z GMO, stwierdzonych przez organy inspekcji i administracji celnej, a także o podjętych w związku z tym działaniach.

4. Niepełnym nadzorze nad funkcjonowaniem laboratoriów referencyjnych. Spośród 3 laboratoriów utworzonych przez Ministra Środowiska decyzjami z dnia 10 marca 2003 r., na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy o GMO, tylko laboratorium w Instytucie Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie potwierdziło akredytację w Polskim Centrum Akredytacji. Laboratoria te nie wystąpiły też o wydanie zezwolenia na prowadzenie laboratorium referencyjnego, mimo że taki obowiązek wynikał z art. 15 ust. 2 ustawy o GMO. Mimo to, 2 laboratoria zostały ujęte w załączniku do *rozporządzenia Komisji (WE) nr 1981/2006 z dnia 22 grudnia 2006 r. ustalającego szczegółowe zasady wykonania przepisów art. 32 rozporządzenia (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wspólnotowego laboratorium referencyjnego dla organizmów zmodyfikowanych genetycznie*⁷. Minister Środowiska nie posiadał rozeznania, kto zgłosił te laboratoria do ww. rozporządzenia (WE) nr 1829/2003.

5. Niezaplanowaniu i nieprzeprowadzeniu kontroli w zakresie postępowania z organizmami genetycznie zmodyfikowanymi, pomimo możliwości wynikających z art. 11 ust. 1 i ust. 2 ustawy o GMO. Z udzielonych w toku kontroli wyjaśnień wynika, że pracownicy

---

⁷ Dz. U. L 368 z 23.12.2006, s. 99.

Ministerstwa nie dysponowali odpowiednim sprzętem i kwalifikacjami, a zakres ich obowiązków nie obejmował przeprowadzania takich kontroli.

6. Niewystarczającym nadzorze nad przestrzeganiem warunków, określonych w wydanych przez Ministra Środowiska decyzjach wyrażających zgodę na zamierzone uwolnienie GMO do środowiska. Nie przeprowadzono kontroli przestrzegania postanowień tych decyzji. Nie podejmowano też skutecznych działań w celu egzekwowania, od użytkowników GMO, dokumentów określonych w decyzjach.

Dopiero w toku kontroli NIK, Ministerstwo zwróciło się do Instytutu Biochemii i Biologii Molekularnej Uniwersytetu Wrocławskiego o wyjaśnienie powodów niezłożenia sprawozdań i niepowiadomienia Ministra Środowiska o dacie rozpoczęcia doświadczeń z GMO w 2007 r. i 2008 r.

Podjęmowane przez Ministra Środowiska działania sprawdzające przestrzeganie warunków określonych w decyzjach okazały się też nieskuteczne. W konsekwencji, nie dokonano oceny zastosowanych przez użytkowników GMO zabezpieczeń przed niekontrolowanym uwolnieniem GMO do środowiska.

7. Niezamieszczaniu w rejestrach GMO, prowadzonych przez Ministra Środowiska, opinii Komisji ds. GMO – w formie uchwał do poszczególnych wniosków złożonych przez użytkowników GMO, pomimo takiego obowiązku wynikającego z art. 34 ust. 2 pkt 4, art. 40 ust. 2 pkt 3 i art. 50 ust. 2 pkt 4 ustawy o GMO. Opinie Komisji ds. GMO były zamieszczone poza rejestrami, na stronie internetowej Ministerstwa w zakładce „Komisja ds. GMO”.

Przedstawiając Panu Ministrowi powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o spowodowanie:

1. Przyspieszenia prac nad nową ustawą – Prawo o organizmach genetycznie zmodyfikowanych, w celu zminimalizowania ryzyka wynikającego z prowadzenia upraw roślin genetycznie zmodyfikowanych.
2. Wdrożenia Krajowej strategii bezpieczeństwa biologicznego wraz z wynikającym z niej programem działań.
3. Zamieszczania opinii Komisji ds. GMO w rejestrach prowadzonych przez Ministra Środowiska.
4. Wzmocnienia nadzoru nad przestrzeganiem przez wnioskodawców warunków określonych w decyzjach Ministra Środowiska wyrażających zgodę na zamierzone uwolnienie GMO do środowiska.
5. Opracowania i wdrożenia systemu kontroli i monitorowania przepisów o GMO.

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się do Pana Ministra o przedstawienie, w terminie miesięcznym od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Ministrowi prawo zgłoszenia na piśmie do Kolegium Najwyższej Izby Kontroli umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały Kolegium Najwyższej Izby Kontroli.